

Refining Respect

פרשת יתרו תשפ"ה

EXODUS

PARASHAS YISRO

20 / 21-23

silver and gods of gold shall you not make for yourselves.

²¹ "An Altar of earth shall you make for Me, and you shall slaughter near it your elevation-offerings and your peace-offerings, your flock and your herd; wherever I permit My Name to be mentioned I shall come to you and bless you. ²² And when you make for Me an Altar of stones, do not build them hewn, for you will have raised your sword over it and desecrated it. ²³ You shall not ascend My Altar on steps, so that your nakedness will not be uncovered upon it."

23. ... ולא תעלה — You shall not ascend ... — If the Kohanim were required to mount the Altar on steps, the raising of their legs as they walked up would seem to expose their private parts to those steps, and the Torah frowns upon even the slightest suggestion of immodesty. Therefore the Kohanim walked up the Altar on a ramp, so that their legs would move evenly. The last two verses of the Sidrah contain

a profound lesson in sensitivity. The Altar and steps are inanimate objects which would not be conscious of the pounding of iron or the anatomy of the Kohanim. If the Torah commands us to refrain from "shaming" them, surely a person should be eternally vigilant never to cause shame or embarrassment to living, breathing human beings (Rashi).

תקו

מישה

ספר שמות

אהרן 4

3a

הגיגה של תורה

וק"ו זה צ"ב, הלא אמרו "שאינ בהם [באבני המזבח] דעת להקפיד על בזיון", וכיון שכן אינו עובר על איסור 'בזיון' במזבח כלל, משא"כ 'חבירך', הלא יש לו הרגשת בזיון. ועוד, וכי עוקים אנו לק"ו ממזבח להדריכנו אודות בזיון חבירנו, האם ירדנו פלאים עד כדי שזקוקים אנו ללימוד על רעת בזיון הזולת מהמזבח.

ע"פ שיחיו מוסר ר' שלמה

רג

עשרת הדברות: לא תרצה

6

אנו אומרים, אם גדול הדור היה קורא לכנס כללי, מלווה בפרסום רבתי, והיה עולה על הבימה והכל עוצרים את נשימתם, והוא היה מכריז - לא תרצה... הרי היינו חשים עצמנו נפגעים!

אבל התורה עצמה פתחה פתח להאי פרשתא, מיד לאחר מכן ישנה פרשה קטנה הדנה בבניית המזבח, ושם התורה מלמדת כיצד יש ללמוד ולהבין את הדברה לא תרצה, והדברה לא תנאף. כשאתה הולך לבנות מזבח, והמזבח מאריך את חייו של האדם, וברצונך לסתת אבנים למזבח, לא תניף עלי ברזל. אין המדובר דוק בחרב, או בסכין. כל ברזל במשמע. ומדוע, משום שמאותו חומר מאותה מתכת, ניתן לעצב חרב, ובחרב אפשר להרוג בן אדם, אפשרות זו פוסלת את השימוש בברזל לבניית המזבח. יש כאן נגיעה, זיו כלשהו, בלאו של לא תרצה! "כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים" (ויבמות 36 ב), "כל המלכין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים" (ב"מ נח ב) וזהו השקפת התורה, שבהלבנת פנים בלבד יש משום רציחה! ואף רעיון עמוק יש כאן, קשה מאד (לפגוע באדם כאשר שומרים על כבודו, אבל כאשר רוצים את אשיותו בהלבנת פנים אפשר כבר לרצחו ממש!

והוא הדין לגבי לא תנאף. נאמר באותה פרשה "ולא תעלה במעלות על מזבחי, אשר לא תעלה ערותך עלי" (שמות כג). הכהנים הרי הלכו במכנסי בד, ובין עליה במעלות ועליה בכבש יש צמצום פסיעות קטן, ואין איש רואה, אף לא הוא עצמו, ובכל זאת מוצאת כאן התורה נקודה של חוסר צניעות. קל וחומר, לצניעות בינו לבין עצמו, בן בנו של קל וחומר לצניעות בינו לבין הזולת - וזהו השקפת התורה על לא תנאף. רואים אנו מה הם מושגי התורה בדברות אלו ועד כמה יש להתרחק מכל אבק שלהן ומכל מיני גרמא ונדנוד עברה, ומה נוכל להסיק על עומק הסבר הדברות האחרות.

7/c

וכשם שהתורה סיימה פרשה זו של מתן תורה בציווי של "לא תניף עלי ברזל" כדי להעמידנו על עומק הדברה של "לא תרצה", כך כל אחד ואחד מאתנו, בבואו לברך ברכת המזון מצניע את הסכין כי השלחן כמזבח (ברכות נה א) והמזבח בא להאריך ימיו של אדם והסכין בא לקצר ימיו, ואסור שיונף המקצר

"ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחלליה" (שמות כ, כב). למה הסמיכה התורה צו זה לקבלת התורה? על עשיית המזבח מדובר במקומות אחרים, בפרשיות 'תרומה', 'תצוה', ו'קהל ופקודי', שם, בפרשיות האלה, הוא המקום

36

R. Belsky

With steps, you

would have to lengthen your stride. Though it would not actually reveal any nakedness, since the Kohanim wore linen pants (michnasayim), a long stride is similar to uncovering nakedness, whereby you will be acting towards [the stones] with disrespect."

Rashi then derives an interesting lesson from the mitzvah: "This matter can be extended through a *kal v'chomer*. These stones have no awareness and are not capable of becoming upset when mistreated, yet, the Torah nevertheless states that since they serve a purpose you must not act towards them with disrespect. Your friend or acquaintance,

who is made in the image of your Creator, and becomes upset when mistreated, all the more so you must not act towards him with disrespect."

[Rashi]

שיעורי חומש

5 ו' ו' (ע)

קצו

ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו (כ, כג).

וברשי: "אשר לא תגלה ערותך - שעי' המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך, ואע"פ שאינו גילוי ערוה ממש, שהרי כתיב 'ועשה להם מכנסי בד', מ"מ הרחבת הפסיעות קרוב לגילוי ערוה הוא ואתה נוהג בהם מנהג בזיון".

דבר נחמד: אחרי מתן תורה ג' ציוויים: א. אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם. ב. אם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחלליה. ג. ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו. הרי אזהרות על עבודה זרה, שפיכות דמים וגילוי ערוה אבל באיזו דקות: אזהרת עבודה זרה - בענין הכרובים שמצוה מן התורה לעשותם, אלא שצריך לשמור [על] הלכותיהם. אזהרת שפיכות דמים - ריחוק ברזל מכל המשכן עד הקצה. וגילוי ערוה - הרגשה דקה כזו, הלא הכהנים לבושים מכנסים, אלא שזוהו מנהג בזיון וכבר התורה הקד' אסרה אותו במקדש. ללמוד וללמד מהו 'תורה מביאה לידי זדירות', וזהו בג' אזהרות בבנין המשכן ששם מרחיקים ג' [עבירות] אלו עד הקצה.

who is made in the image of your Creator, and becomes upset when mistreated, all the more so you must not act towards him with disrespect."

Kedushas HaMikdash

Rashi's lesson, however, seems unconvincing. How can we learn from the respect we must give to the stones of the Beis HaMikdash how we should treat a fellow Jew? These stones do not simply 'serve a purpose,' as Rashi says, they are sanctified with the kedushah of HaKadosh Baruch Hu's house! Is this not the real reason for the great respect afforded them? Were they simply the cobblestones in the street, we would not consider them even for a moment, though they too serve a purpose.

Indeed, Chazal tell us (*Yevamos* 6b), "לא ממקדש אתה מתירא אלא - ממי שהויר על המקדש - It is not the Mikdash of which you stand in awe, but rather of He Who admonished concerning the Mikdash [that it be kept pure]." This seems only to add to the severity of acting disrespectfully in even the slightest way towards the Mikdash and the elements of which it is composed. How can the stones of the Mizbe'ach's ramp be compared to the simple Jew in the street? In what way is he deserving of the deference we would think to reserve only for those persons or objects of great sanctity? Rashi's lesson seems only to demonstrate that we must honor the Kohen Gadol, the High Priest of Hashem's nation, or the Melech, the King; the simple Jew still seems to be neglected.

Reasons to honor others

There are many reasons why we are careful with the honor of our fellow Jews. Even though we may sometimes think that a particular person deserves our rebuke or denigration, we do not outwardly express our thoughts out of self-respect. We consider ourselves too refined to act or speak in such a manner. We also have a sense of mercy, and do not generally wish to cause another Jew emotional pain. Furthermore, most people understand that unbridled expressions of disrespect and annoyance are ill-advised, for they would create an atmosphere of

mutual dislike and insult. This would disrupt the smooth flow of our social interactions. Above all, the Torah bids us to respect our fellow Jew. "גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה - The honor of people is deemed important enough that a Torah prohibition may be set aside on account of it" (*Brachos* 19b).

These otherwise acceptable reasons for acting with respect for another may nevertheless conceal an underlying attitude of disrespect. A person's sense of his own dignity and refinement, the respect for social norms, or even the importance the Torah places on preserving the honor of a fellow Jew, do not of themselves prevent a person from being prideful and conceited. Thus, it is all too often the case that while a person may preserve the outward expressions of respectful behavior, a sense of disrespect, scorn, and contempt may still color all his interactions with others. True honor and respect of one's fellow may still be missing.

A parable

The proper perspective regarding the respect we should feel toward others can be gleaned from the following parable (*mashal*): A king once appointed a new prime minister. One of the other ministers considered the new appointee to be unsuitable, and slandered him in the palace. The king called the minister and said, "Why did you slander my new prime minister?" The minister answered, "Your Maj-

על המאריך (תנחומא יתרו יז) ובכרכת המזון לא יראה המקצר (כמבואר בשלחן ערוך או"ח קפ ה) כדי להזכיר לעצמו בפועל ובתדירות עד מה מאוס הברזל שבנגיעה כל שהוא הוא מחלל את המזבח, ואל לו להראות על השלחן הדומה למזבח, ומה יכא להתכונן בגדלות האדם הנכבד בצלם וישיביל בחיוביו למקום, ולעצמו, לחבריו, למען ילמדו ליראה את ה' כל הימים אשר הוא חי על האדמה.

10

esty, I consider him to be unworthy of the position. He will not serve the king well, and therefore I spoke out against him." "In slandering him," replied the king, "you have slandered me! By saying that he is unsuitable for the job, you suggest that I am unsuitable to be king, as it was my lack of judgment that led to his appointment."

We may not see a difference between a stone leading up to the Mizbe'ach and any other, but Hashem chose to place this particular stone there, and imbue it with kedushah. Therefore, in treating the stone with a degree of respect, we show our great reverence for Hashem.

Similarly, HaKadosh Baruch Hu has chosen to honor each and every Jew. Rashi says, "*Hu bidmus Yotzrecha* - he is in the image of

your Maker." Hashem has honored every Jew by placing in him a holy neshamah, creating him *betzelem Elokim*, in the image of God. Thus, one should treat his friend with respect; not because it is better for him or for society, or to preserve his feelings, but because this person has intrinsic worth, since Hashem has honored him by placing a neshamah within him. In this way, even the simplest Jew is greater even than the stones of the Mizbe'ach.

Every Jew carries the image of the Creator, and possesses intrinsic worth. The stones used for the Mizbe'ach have no intrinsic worth. It is only by virtue of their belonging to the Beis HaMikdash that they deserve respect. This is the true understanding of the Gemara in *Yevamos*, "It is not the Mikdash of which you stand in awe, but rather of He Who admonished concerning the Mikdash [that it be kept pure]." A Jew, no matter how simple, carries the likeness of the King of kings, the Creator of the world. This is his intrinsic value. For this reason alone, and above all others, he is deserving of true honor, and not merely a false outer expression of honor which hides a heart full of contempt.

To this, Rashi adds a *kal v'chomer*: The Jew feels the pain of insult and denigration, while the stone does not. If we must honor the stone, must we not also honor our fellow Jew?

As first, this may be a difficult concept to accept. We know our friend to be just an ordinary person, full of the usual human failings. However, Rashi tells us that we must instead think of our fellow Jew as a human being just like ourselves, who carries within him the image of God, a spark of the Divine. We must act towards him according to his lofty stature.

A person naturally senses the honor that is felt for him, even if it is not openly expressed. It will evoke a strong sense of gratitude on the part of the one honored, encouraging him to develop a similar attitude towards others. When each person is treated and viewed with true honor, recognizing him as a being who has been honored by Hashem, then our relationships with others will blossom and grow. This fosters genuine respect and forms the roots of a deep love for all our fellow Jews.

It is important to consider the importance of giving genuine *kavod* to others. True honor and esteem is the closest thing we have today to offering a sacrifice in the Beis HaMikdash. Chazal (*Brachos* 55a) tell us, "As long as the Beis HaMikdash stood, the altar atoned for Yisroel, but now, a man's table brings his atonement." This is why "extending the length of one's meal" is considered praiseworthy in the eyes of Chazal, as "perhaps a poor soul will come, and he will give him food,

as it is written: *And the altar of wood, three hundred amos tall... And He spoke to me, 'This is the table that is before Hashem'* (Yechezkel 41:22). This Gemara shows that there is an essential connection between the Mizbe'ach in the Beis HaMikdash and *hachnasas orchim*, the hospitality a Jew can perform at his own table. In Parshas Vayigash,⁴ we discussed at length that the underlying principle of *hachnasas orchim* is *kavod habriyos*, the respect due to every human-being.

Thus, the *kal v'chomer* that Rashi establishes reveals that honor and respect invite atonement. Rashi's message is not just another Torah insight; it is the deepest of lessons. To invite people to our table, our Mizbe'ach, and in so doing, show them true *kavod*, is one of the finest ways that we demonstrate the extent to which we esteem our fellow Jews. Just as we must show respect to the insentient stones of the Mizbe'ach, how much more should we honor the person who will thrive and benefit from the honor we show him. In this way we pave the way for the atonement of our sins, and bring closer the day when we will once again be privileged to gain atonement through the *korbanos*, the sacrifices brought on the Mizbe'ach of the third and ultimate Beis HaMikdash.

created in the image of Hashem and is concerned about his respect, you must be careful not to treat with disrespect.

Reb Yeruchom¹⁰ states that denigration of a person, "begins with an inanimate object that has no concern for respect, does not feel disgrace, and does not know what humiliation is! Furthermore, what type of humiliation are we discussing? Taking wider steps!—something only close to revealing nakedness, but not nakedness. Still, the Torah says, since the stones have a purpose, do not treat them with a lack of respect."

The *mashgiach* continues:

According to this, who can calculate the severity of embarrassing another human being? If the Torah warns us to treat respectfully an inanimate object having no concept of disgrace, how many warnings are there for the shaming of a human being? We are not discussing a Jew, but a simple gentile farmer! Moreover, it is not because he has a tzelem Elokim about whom the Mishnah states: "A human being is precious to Hashem because he was created in the image of Hashem,"¹¹ but solely because he has a purpose, and you gain from him! Should the farmers not show up for market day just once, the entire town would go hungry! If I were not embarrassed to do so, I would go out to greet the farmers as they arrive on market day! Think about what we gain from a pound of onions that the farmer brings to market. We can use those onions to enhance our food for an entire year! Truthfully, our very lives depend on the farmers! How much must we respect them for this critical purpose alone?! How severe is the warning not to treat them with disrespect?!

Now, according to this, who can estimate how much more severe is the warning not to disgrace another Jew?! Rashi's words are exact: "Your friend who is created in the image of Hashem and is concerned about his respect, all the more so." The calculation is entirely jarring. From stones with no

intelligence to non-Jews who care, being created in Hashem's image, and finally, to a Jew and a friend. Can you not picture your friend standing there and screaming, "Respect me!" "Do not embarrass me!" "Recognize what I have to say!" Think of how many aveiros and warnings are there regarding such disrespectful and disgraceful behavior; it's staggering!

יש בזה נקודה עמוקה, אך צריך להקדים הקדמה כדי להבינה: נצטוונו אחרי עשרת הדברות: (מזמ"ג מ) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו'. וכתב רש"י: "ההרי דברים ק"ו: ומה אבנים הללו שאין בהן דעת להקפיד על בזיון, אמרה תורה הואיל ויש בהן צורך לא תנהג בהן מנהג בזיון, חברך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה". מה שאדם מקפיד על בזיונו אין זה מפני שהוא נגוע בדריפת הכבוד, שהרי התורה מדברת על כל אדם, אפילו השלם שבשלימים! הקפדתו על בזיונו נובעת ממה שהוא בדמות יוצרו. ומהי הכוונה "בדמות יוצרו"? רש"י מבאר המלים 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו' (בראשית א, כו) 'בצלמנו' - בדפוס שלנו (כנראה כוונתו לרמ"ח אברים ושס"ה גידים, שהם כנגד רמ"ח מ"ע ושס"ה מצוות ל"ת, והרי קודשא בריך הוא ואורייתא חד), כדמותנו - להבין ולהשכיל".

"חברך שהוא בדמות יוצרך" - להבין ולהשכיל, ומחמת אותו כח של בינה והשכל, לכן "ומקפיד על בזיונו", ק"ו שלא תנהג בו מנהג בזיון, כפי שרש"י מתבטא על האבנים "שאין בהן דעת להקפיד על בזיון", שהקפדה זו היא תולדה מכח הדעת. אדם, כיון שהוא בדמות יוצרו, לכן מקפיד הוא על בזיונו.

בזיוני האדם זו פגיעה בנקודת ה"אדם". מה ששנוא על האדם שחברו יעבור על דבריו, אין זו אחת התכונות המאפיינות את האדם. זהו האדם! זה ה"אני" של האדם. אין עוד בזיון לאדם כמו מצב שחברו עוברים על דבריו. באו חז"ל ואמרו, שכשם ששנוא על האדם שחברו יעבור על דבריו, דבר הנובע מהיותו בדמות אלקים, כך שנוא על הבורא יחברך שיעבור על ציוויו ואזהרותיו. חז"ל כל התורה כולה, בין מצוות שבין אדם לחברו ובין מצוות שבין אדם למקום.

ועוד נאמר שם: "הואיל ויש בהם צורך, לא יתנהג בהם מנהג בזיון, חברך... על אחת כמה וכמה".

הלא בתוך כדי דיבור אמרנו, שהצורך שיש לנו במזבח, הוא הגורם, ומהו איפוא הקל וחומר לאדם?

ומהי התוספת ב"חברך שהוא בדמות יוצרך"? מה מוסיפה עובדה זאת בקל וחומר?

והמדרש המדגיש "בדמות מי שאמר והיה העולם", מה מוסיפה קביעה זאת בקל וחומר?

★ ★ ★

ללמדך, כבוד מהו, וללמדך, כי כשלא נוהגים באמת-מדה נכונה של כבוד, הרי זה "בזיון".

ללמדך, כי חברך הוא קל וחומר ממזבח! עליך ללמוד, אדם מישראל, מיהו ומהו! ובזה הוא הקל וחומר.

— המהות של "חברך", היא בקל וחומר ממהותו של מזבח.

— וללמדך, כי חברך, "יש בו צורך" יותר ממזבח.

זה צרכך. עצם מציאותו של חברך, מציאות לצרכך היא... ועליך ללמוד (קל וחומר מסיפוק צרכים על ידי מזבח, לסיפוק צרכים על ידי עצם מהות של אדם מישראל...)

★ ★ ★

למעשה, למדנו מכאן, כי עלינו להסתכל על כל אחד ואחד מישראל, כאילו מל שדומה ליוצרו, דומה למי שאמר והיה העולם, ובהתאם לכך לכוון את התייחסותנו כלפיו.

עלינו להתייחס לחברנו, כפי שאנו מבינים שעלינו להתייחס אל מי שאמר והיה העולם, שהרי חברנו דומה לו... גם בידי חברנו, לבנות עולמות ולהחריב... ועלינו להתייחס בהתאם.

עלינו, איפוא, ללמוד מפרשה זאת, חבר מהו, כבוד מהו, בזיון מהו. והעיקר — הכבוד והבזיון וההתייחסות, חלק מדיני עצמנו המה. לא חברנו הוא הבע"ד התובע או הנצרך. אנו הזקוקים לכבודו של חברנו, כשם שאנו

Think of how all-encompassing the topic of "not treating something with disrespect" is. Think about how a person is not

careful in this many times a day, for the guidelines of what is considered worthy of respect are indeed very broad. If something has a purpose, it is worthy of respect. Think of how many uses there are in a simple piece of wood, for example! What is not made from wood? There are chairs to sit on and have peace of mind to learn and think thoughts of wisdom. The warning not to treat something with disrespect would undoubtedly apply. We must recognize and respect the purpose and need inherent in the piece of wood and give it the respect it deserves.

Indeed, a person can live his entire life and never once think about this! If one is inspired to think about this once or twice in his lifetime, it is an achievement. Once, on a frigid day, I [Reb Yeruchom] needed to borrow a pair of gloves. I was inspired to think about this simple garment's value, worth only a small amount, yet its purpose is priceless. A pair of gloves can save you. How much more so should one value something like wool when thinking of the great and many purposes it serves. Consider the purpose of a garment. It honors man; it makes him respected and beautifies him. Rabbi Yochanan called his clothing "my honor."²⁰ Look at how a person troubles himself to straighten out his hat, and when it is indeed perfectly straight, it crowns him and beautifies him. How much must one have hakaras hatov for each and every garment, not to treat them with disrespect.²¹

21

30

ETHICS FROM SINAI

I. Bunim (H)

And there is not a thing that has not its makom (place).

It has been noted that *makom* may also designate the Almighty Himself, as the Omnipresent One, the metaphysical enveloping presence in which the universe and its space exists. Applied here, this meaning engenders a striking interpretation: Do not reject anything in scorn, in this world. Everything that exists is within a Divine system and part of a Divine system. "There is no place that is devoid of Him."²² All things that are, are hallowed by His immanence. Despise, reject, scorn nothing.

22

The Lev Eliyahu writes, "It is important to return a *sefer* to its proper place, from the standpoint of training oneself to be orderly, to do chessed, and not to cause *bittul Torah*. Also, one must be very careful with *kavod sefarim*, to respect them properly. The *Sefer Chassidim* tells

23

To understand the immense obligation to respect a friend, we must understand what a human being is. The *pasuk* states: "Hashem created man in His image; in the image of Hashem He created him."²³ *Rashi* explains, "This teaches you that the form established for him [man] is in the form of the image of his Creator."²⁴ Thus, we must not merely go through the motions of respect, but genuinely feel in our heart that we are obligated to respect one another.²⁵ This is why the *Torah* commands us not to ascend the *Mizbei'ach* on steps right after *kabbalas haTorah*, to stress the reality that bestowing honor is the fundamental tenet of the entire *Torah*.

סה

דעת חכמה ומוסר

אלא על שלא ברכו בתורה תחלה, כל חורבן הבית היו רק על "שלא ברכו", משום שברכת התורה — הכרת מעלת התורה, הוא העיקר של לימוד התורה, ו"לא ברכו" — כפי רוממות דרגתם כמחש"כ הר"ן שם — הוא היסוד כל התכלית. ולעומת זה בצד ההפך, כח המשחת של האדם הוא שלא לרומם ושלא להור, שלא להכיר מעלה, אינו מעריך ומחשיב שום דבר, הכל נעשה קל ומזלזל בעיניו. והראינו לדעת שכוח זה הוא שורש ענין "ליצנות" שאמר חז"ל (פסוק מב.) שכת לצים הם מד' כתות שאינם מקבלים פני שכונה, ולא כמו שמורגלים שלצנות הוא ההתלוצצות וההלצה שמלעג. ההתלוצצות וההלצה זהו כבר הפעולה היוצאת מכה הנשחת הלוה של לצנות, כח זה הוא שלא לשים לב לשום ענין ושלא ליתן ערך לדברים, לא לרומם ולא לגדל. ומצאנו את זה מפורש ברבינו יונה בשע"ת (ג. קעז-קעו) שמבאר שם חלקי הלצנות ובכולם העיקר הוא שאין מחשיב דברים אלא מזלזל בהם. "החלק האחד איש לשון הנותן דופי בבני אדם", אין מדבר כאן אודות ענין מה שהוא מציא דבה על בני אדם שזהו בכלל כת מספרי לשון הרע, אלא אודות ענין שאינו מכיר את זולתו ונותן בו דופי, "החלק השני שלועג מי שלועג אדם כי יבז להם בלבו לקוצר השגתם במעלות וכו'" העיקר הוא מה שהוא בו להם בלבו, "החלק השלישי מי שלועג תמיד לדברים ופעולות ואין דעתו להבנות בעליהן אך מרחיק הדברים שאין להרחיקם ומרחיק תוחלת הפעולות שיש תקוה לתועלתם וע"ז נאמר בו לדבר יחבל לו, ואמר (אבות ד. ג.) אל תהי בו לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לו שעה ואין לו דבר שאין לו מקום, הרי מפורש שזהו שורש הלצנות מה שאינו מחשיב ונותן ערך הראוי לדברים ולפעולות. וע"כ הוא בו לכל אדם ומפליג לכל דבר, אינו מכיר ורואה הצורך שבהם. הרי למדנו חז"ל שכל דבר דבר שיש בבריאתו יש לו מקומו וצרכו, כל הנבראים, אף היותר שפלים שבהם לצורך הם ועל ידם נעשה שליחותו של מקום; ע"י יחוש, בריה שפלה הענישו את מיטוס הרשע, (גיטין נו:) וכדומה, וכח הליצנות של אייחשבה הוא הוא המונעו מלהכיר ולהחשיב את הדברים. וכח זה נוקב ויורד לתוך לבו של אדם ומשחיתו כל כך עד שיתכן שיבא להלעג גם על מצוות ה', וכמוש"כ הר"י שם "ופעמים שהביאה מדה הזאת את האדם לירי מינות להלעג על מצוות" וכו'.

וגלינו בזה נוראות שכח זה הוא שורש הרבה של אישנות לב מה שאינו נותן לבו להתבונן את שרואה הכל בחוש, והכל ממסגר אחד יתלכין, מעין גרש ומקור משחת — השחתת האדם שלא להכיר וליתן ערך לענינים. והראינו שכל זה מפורש בכתוב ובחז"ל: "ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת", (שמות ז. כג.) אחז"ל, (ש"מ"ר ט. י.) "ויפן פרעה — לא חשש ולא הרגיש במכת האלקים", בזה גילתה לנו התורה כל סוד פרעה הרשע, מהו ה"ויפן לב פרעה ולא שמע אליהם" (שם ז. יג. ועוד) שביארו הראשונים (רמב"ן שם ז. טו) שהיה פרעה ירא מאד מהמכות אלא שהיה מתחזק על טבעו

ומתאמץ שלא לירא, וגילתה לנו התורה שלא עשה כלום בקום ועשה אלא בשלילה, "ויפן ויבא אל ביתו ולא שת לבו", לא השיב לבו לדברים, לא להתבונן להכיר מעשי ד'. אלו התבונן היו לפניו באמת דרכים שהיה יכול להכיר היטב מה בין מעשי ד' למעשי החרשומים, "למאת ירקא ירקא שקיל", (ש"מ"ר ט. ד.) אלא שלא התבונן ולא השיב לבו וזמה יצא כל "פרעה הרשע", וזהו מה שאמר חז"ל (שם ג. ד.) "אר"ל יסתם פיהם של מינים אלא אם ללצים הוא יליץ מתרה בו פעם ראשונה ושניה" וכו', שה"ל שת לבו" זהו שורש הלצנות ומקורו, "ואם ללצים", אם הוא הנהיג עצמו בלצנות, "הוא יליץ", מעמידים אותו כבר במצב של בלתי שימת לב. הרי מובן לנו פשוט מה שכח לצים אינם מקבלים פני שליטה משום שענין של לצנות הוא הפך כל הבריאה, הרי כל סוד הבריאה הוא שימת לב, כבוד, ליתן יקר וערך לענינים, לרומם לגדל ולנשא, ואדם שאינו מחשיב דברים, אינו מרומם הריהו יוצא מעולמו, ופשוט שאינו מקבל פני שכונה.

אחר כל הצעת הדברים אראה לכם הערה נוראה מאד ואם אבן הוא נמוח, והדבר נורא כ"כ עד שאיש משכיל אין לו להסיה דעת מזה אף רגע. כתב רש"י על הפ' (שם כ. כג.) "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו" — "שע"י המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך ואע"פ שאינו גילוי ערוה ממש שהרי כתיב ויעשה להם מכנסי בד מ"מ הרחבת הפסיעות קרוב לגילוי ערוה הוא ואתה נהג בהם מנהג בזיון והרי דברים ק"ו ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון חבך שהוא בדמות יצור ומקפיד על בזיון על אחת כמה וכמה" עכ"ל. למדים אננו מכאן גדר הדברים, איפה מתחיל הגדר של "מנהג בזיון", במצב של דומם, שאינו מקפיד על בזיון, אינו מרגיש בזיון ואינו יודע כלל מה זה בזיון, ובאיהו בזיון אמרה תורה רק בהרחבת פסיעות שאינו אלא קרוב לגילוי ערוה, אמרה תורה הואיל ויש בהן צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, שמכיון שיש בהם צורך על האדם להכיר את הצורך שיש בהן, להחשיב אותם ולתת להדבר את הכבוד הראוי, לא כמו שמורגלים בנתינת כבוד להסיר את הכובע" בכבוד שבשקר יסודה אלא לתת להדבר כבוד הדבר ליתן לו את המקום הראוי לו, להחשיבו ולהעריכו לפי הצורך שיש בו, וע"ז כבר נתנה תורה לאו ואמרה, "לא תעלה במעלות" משום שענין זה של כבוד הוא מעיקרי הבריאה להחשיב דברים, להכיר את הצורך שיש בהן.

מדרשות, לשנות צורתן מכפי שנהוג מדורי דורות, כמו הסרת המחיצה, או שינויים אחרים בתורת הבית, זה לא רק עבירה אלא גנדר עבודה זרה נחשב, וזה ענין לא תעשון אתי. (העורך מפי השמועה.)

כ' כ"ג. ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו.

פירש"י: והרי דברים ק"ו ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון חברך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה.

והנה אין זה מובן, איך שייך לעשות ק"ו מהאבנים על האדם, הלא אבנים הן ולא שייך בהן בזיון כלל, ואיך נוכל ללמוד מזה לבזיון האדם?

ועיין בפרושנו לעיל (ווארא ז-יט) שבארנו בזה ענין חשוב, כי כל הנבראים והנמצאים כאן אפילו מסוג דומם אין מציאותם האמיתית כמו שנראית לעינינו כאן, כי פה בעולמנו הם מוגבלים כ"כ שהם בבחינה התחתונה והפחותה, אבל שם בעולמות העליונים קודם השתלשלותם בשרשם האמיתי יודעים הם להבחין ולהרגיש כל מה שנפעל עמהם פה, ולכן בורא עולם נטע רגש זה בזה העולם שלא להנהיג בהן מנהג בזיון, עיי"ש.

אבל כשנעמיק בזה כאן יסוד גדול ומקיף שיואר לנו בו הרבה דברי חז"ל סתומים, כמו ענין אבנים מריבות זו עם זו עלי יניח צדיק ראשו אצל יעקב אבינו, או הדין דלא תעלה במעלות על מזבחי שהזהיר הכתוב לא להנהיג מנהג בזיון לאבנים וק"ו לאדם (במדרש תנחומא הובא ברש"י סוף משפטים), והענין הוא כי כל הנבראים והנמצאים כאן אפילו מסוג דומם וצומח און מציאותם האמיתית כמו שנראית לעינינו כאן, כי פה בעולמנו הם מוגבלים כ"כ שהם בבחינה תחתונה שאין בהן כח ולא הרגשה ומתגלמות כאן בצורה מצומצמת ופחותה, אבל שם בעולמות העליונים בשרשם האמיתי קודם השתלשלותם יודעים הם להבחין ולהרגיש כל מה שנפעל עמהם פה, והצורך לזה הוא שכמו שהאדם במוחו מרגיש את כל הנעשה והנאמר בכל א' מאבריו אבל אין האבר מרגיש מה שנעשה בכללות האדם וגם מה שנעשה בו בעצמו, כמו כן אצל הדומם והצומח במהותו העליון ששם הוא מציאותו מרגיש מה שנעשה ונאמר, ולכן בורא עולם נטע רגש זה של הכרת טובה באדם שאחר שקבל טובה מהם לא לבזותם ולא לגנותם, ומשה רבנו היה צריך לאמר לאהרן שיביא המכה שלא ילקה היאור או החול על ידו, והבן כי הדברים עמוקים. ונענין שער"ד "כי כל בשמים ובארץ".

שאמר באיסור זה דברים דקים מאד, כמשאחז"ל (ברכות נ ב) ד' דברים נאמרו בפת: אין מניחין בשר חי על הפת, ואין מעבירין כוס מלא על הפת, ואין זורקין את הפת, ואין סומכין את הקערה בפת ע"כ. והיינו מעין של "ולא תעלה במעלות על מזבחי", וכמו שביארנו למעלה. והכל כבוד שמים, ובחז"ל (ברכות לה א) שאלו כתיב "לד' הארץ ומלואה" וגו' (תהלים כד) וכתב: "השמי ששמים לד' והארץ נתן לבני אדם" (שם קטו) ומתריצו לא קשי"באן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה. והרי אדם זה שבידו על האוכל משלחן גבוה קא זכי, וקרבתו הוא אשר הקריב לד', וממילא המבזה את האוכלין כמחלל את הקדשים!

R. Schwab (f1)

We find that Chazal were stringent regarding mistreating food, and this is because of the vital purpose that food serves. Our lives depend on food! How much must one respect food and honor it! The rule is as follows: the obligation of "not disrespecting something" depends on the purpose that it serves; the more significant the purpose, the more all-embracing the responsibility to be careful in its respect.

ומענין לענין באותו ענין: המרגלים נידונו בעונש חמור ביותר - "וימתו האנשים מוצא דבת הארץ רעה במגפה לפני ה'" (במדבר יד לח). ולכאורה, למה קבלו עונש כה חמור וקשה, והלא אמרו את האמת: סיפרו מה שראו עיניהם? חז"ל מספרים (עין רש"י שם יג לב): באותו יום שהגיעו המרגלים לארץ כנען "מצאנום קוברי מתים", "והקב"ה עשה לטובה כדי לטורדם באבלם, ולא יתנו לב לאלו". עכ"פ, המרגלים ראו מתים רבים, לוויית המונית, ולכן אמרו: "ארץ אוכלת יושביה". סיפרו מה שראו.

יש "ראשוניים" המדמים את הפסוק שאמרו המרגלים לפסוק שאמרה תורה: "ולא תקיא הארץ אתכם", לאמר: ארץ ישראל היא ארץ שאינה סובלת חטאים, על כן היא מקיאה את האנשים העושים מעשה עול. והוא מה שאמרו המרגלים: "ארץ אוכלת יושביה", א"כ, מה הכעס על המרגלים, נשיא העדה, שאמרו דברים על ארץ ישראל, והלא הדברים תואמים וזהים למה שהקב"ה גם אמר?

והסבר הענין: אכן אמרו אמת, אלא את האמת אפשר לפרש ולצייר בשתי פנים. אפשר לפרשו ולצייר בצורה חיובית וכדאית, לעטרו באמונה ובבטחון, ולהכתייר בקדושה ובטהרה: ואפשר גם לפרש ולצייר את האמת באופן מעוות ומכוער. הקב"ה מבקש, כי ישראל יפרשו את "ולא תקיא הארץ אתכם" בצורה חיובית ומועילה - ארץ קדושה שאינה סובלת חטאים: ארץ זבת חלב ודבש אשר אינה ראויה לגדל בה "קוצים" ו"ברקנים", רשעים ואנשי מרמה, ולכן היא מיועדת לאנשי מעלה אשר יחיו בה בקדושה ובטהרה. לעומת כך המרגלים פירשו כארץ אשר קשה לגוף ולהתיישב בה לאורך ימים! פירושה ואנשיה משונים בגדלם, והיא, ממיתת את יושביה, ארץ אוכלת את אורחיה ללא רחם.

עשר פעמים נכשלו ישראל במדבר. מה היה הפגם החמור עליו נחתם גזר הדין הקשה - "במדבר הזה יפלו פגרים"? מה היתה ה"נקודה" החמורה אשר הכריעה את הכף, להעניש את החוטאים בעונש חמור ביותר? - "שכן מצינו שלא נחתם גזר דין של אבותינו במדבר אלא על לשון הרע" (ערכין טו א). מכאן למדו חז"ל: "ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך וכו'. לאמר: החרי והאף. אשר התאנף הקב"ה על ישראל בדור המדבר היה על כי דברו טרה בדומם. צא וראה עד כמה הקפידה תורה על כבודו של הדומם, ומכאן גם ילמד את "על אחת כמה וכמה", יקר וחשוב לפני מי שאמר והיה העולם, כבודו של האדם שנפח בו הבורא ששמה ממעל (עין שער"ת שער ג אות קיא).

חז"ל מספרים לנו (תנחומא, ויגש ג): "מעשה בר' חנינא בן דוסא שראה את הארי ואמר לו: אי מלך חלש, לא השבעתיך שלא תראה בארץ ישראל? מיד ברח. רץ אחרי רבי חנינא. מר ליה: נענית לך שקראתיך חלש ומי שבראך קראך גבור, שנאמר: 'יש גבור בבנתכונן, וז' לא מספרים לנו מעשיות לשם מעשיות: כל מעשה וסיפור באים לאלפנו בינה ולהורות זו את הדרך בה נלך. המעשה של ר"ח בא ללמדנו איך יתנהג אדם עם בעלי חיים, אשר י' בורא העולם. וכי הרגיש הארי עלבון בדברי ר"ח? עם כל זה רץ אחריו לפייסו. הארי א' מלך החיות - 'גבור בבמה', והכינוי 'חלש' הנו תואר מעליב אשר הפחית מכבודו של ארי. כשהרגיש ר"ח בדבר, רץ אחריו להפסיק דעתו, ולומר לו: בוראך קראך גבור. ר"ח בקש השיב לו את הכבוד, את התואר החשוב כפי שהבורא הנחיל.

יעקב אבינו אומר לבנו יוסף (וישב לו יד): "לך ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן". קב יודע, כי האחים רוחשים שנאה ליוסף, ואעפ"כ הוא שולח את יוסף לשאול בשלומם, כי לשונאים יש להגיש יד לשלום. ושאלו חז"ל (ב"ר פ"ד, יג): "את שלום אחיך ניתא, אלא י ואת שלום הצאן? - הא אמר שאדם צריך לשאול בשלום דבר שיש לו הנאה ממנו". מן, כי כל דבר שהנך נהנה ממנו, עליך לשאול בשלומו, אף כי המדובר בבצל חי, ואין א חל ואין הוא מרגיש, אם שאלת לשלומו או הנך מתעניין לגורלו. על אחת כמה וכמה דם שיש לו זכפ, והוא מרגיש ויש שמח כששואלים לשלומו ומחננינים בו, חובה טלת עלינו "לשאול בשלומם".

27 עב אלהי - ר' אריאל (27)

ומכל זה למדנו היטב ענין בזיון אוכלין, כי הם נבראו לצורך האדם, והלא שלחנו של אדם כמזבח ואכילתו כקרבן, וכמשאחז"ל (ברכות נה א) ב"ז שביהמ"ק קיים מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו, (ומובן פשוט שאין המאמר הזה בא להוציא שבזמן שביהמ"ק קיים אין בשלחנו של אדם בכדי כפרה, אלא שא"צ לו). והשלחן הרי נמצא בביתו, ממילא צריך לומר שביתו בית המקדש, ושלחנו מזבח, והוא נכחו המקריב, והמאכל הוא הקרבן, ומכאן איסור בזיון אוכלין, עד

the wonderful manna which tasted like countless foods.

We live in America where there is an abundance of food and a serious lack of appreciation for this Heavenly blessing. Unfortunately, denigration of foodstuffs, בזוי אכלין, is quite common. It is sad to see how much food goes to waste at simchos and even in our yeshivah and camp lunchrooms. A child takes a large portion of food and nibbles a bit here and a bit there. The rest is left on the tray, to be collected and thrown out by the kitchen staff. How ironic it is that this child is quite possibly a descendant of a concentration camp survivor whose very life in the dark days of the Holocaust often depended on finding a crust of hard bread or a few potato peels to eat.

The Gemara (Ta'anis 20b) says that one is not permitted to feed an animal food fit for human consumption, because, as Rashi explains, this is a denigration of Hashem's blessings. Who granted these foods to humans.

The Mishnah Berurah (171:1) struggles to justify the conduct of people who throw bread crumbs to pigeons. Is this considered a waste of food that is fit for humans? He quotes the opinion of the Machatzis HaShekel that if there is nothing else available to feed these creatures it is permitted to use food fit for humans.

Similarly, the Shulchan Aruch (171:5) criticizes those who throw kernels of wheat before a chassan at his Shabbos aufruf because the kernels will get trampled and become inedible. Today there is a common practice (called a bavarfen in Yiddish) to throw pekelach (small bags) filled with raisins, nuts, candies, and other types of nosh at the chassan. Here, too, care must be taken not to use foods that will become inedible when the flying bags split open and their contents spill out on the floor of the shul. Eventually the food gets stepped on, leading to בזוי אכלין.

Hashem has blessed our country and our generation with an abundance of food. Extra care must be taken not to abuse that berachah, and children should be taught this as well.

35

ואם אדם אינו מעריך ומכבד, אין נפק"מ אם מהצד השני מרגישים או יודעים, כי החסרון הוא באדם עצמו! וזה יסוד הכרת המעלה, אם באבנים ובגדים כך הדין על אחת כמה וכמה בבין אדם לחבירו, כדברי רש"י. עלינו להעמיק חקר ולמצוא מעלת חברינו ע"פ מידת חסידות מעבר לגבול ההבנה והשכל, ועי"כ יבוא האדם לידי ברכה, שיברך את כל סובביו ויהיה למקור ברכה.

מרשמות תלמידים

36

ע כבוד - מעלה עצמית באדם הארת דרך

ר' (ס'ג' ימ)

כבוד - מעלה עצמית באדם

אדם רואה את זולתו מתוך מצב נפשו. אם זכה לרוממות פנימית רואה הוא את הרוממות שבכריאה ובנבואים. אם הוא שפל - רואה הוא בכל אך ורק מגרעות. אותה רוממות היא האור שהנשמה מקרינה בו. על ידה מכיר הוא ברוממותו יח, והכרה זו יכולה להגיע למעמקים כאלה עד שפורצת מפיו שירה בלתי פוסקת לבר"ע, כפי שדוד המלך אומר בתהלים ל' ילמען יזמרך כבוד ולא ידום, ופירש"ה "מצודות", שהכוונה לנשמה, שהיא כבוד הגוף, היא הנותנת נכבדות לגוף.

באותה מדה שגדול אצלו כבוד הבריות - בה במדה יש בו נכבדות - שהיא אור, הקורן מהנשמה. תלמיד ר"ע מתו בין פסח לעצרת על שלא נהגו כבוד זה בזה, אך לא הפסידו חלקם בעוה"ב. "המלבין פני חבירו ברכים אין לו חלק לעוה"ב", אומרים חז"ל בב"מ (נע). שופך דמים - מיתתו בסייף ויש לו חלק לעוה"ב, והמלבין פני חבירו ברכים אין לו חלק לעוה"ב. מדוע?

והמבזה את האוכלין גורם לעצמו שיהי' עני, כמפורש בגמ' (חולין דף ק"ב) דלפיכך מלקטין הפירותיו מתוך הבית משום דקשה לעניות, והטעם שאם אין אתה מחשיב מתנת שמים שניתן לך, נוטלים אותה ממך. וכמו שאמרו גבי בגדים (ברכות ס"ב) כל המבזה את הבגדים לסוף אינו נהנה מהן. ובגמ' חולין שם איתא מעשה דההוא גברא שרדף אותו השר הממונה על העניות ללכודו ולהביאו לידי עניות, ולא יכול לו, כי הי' זהיר מאד בפירותיו, פעם א' אכל ע"ג עשבים, אמר השר עכשיו אלכדנו, (שלא יוכל ללקט הפירותיו), אבל לאחר שאכל חפר כל הקרקע עם העשבים והפירותים חזק לים, ושוב לא יכול לו ע"ש. וחס ושלום לומר שהשר יכול לעשות אדם לעני, אלא שאותו שר של עניות רצה ללכודו שעי"ז שלא ילקט הפירותיו יקטרג עליו למעלה וינתן לו רשות לעשותו עני, ולא עלה בידו וכמבואר.

33

הגינה של תורה

118 י' א' 34 פ"ר

אדיאל גם בצורתו החיובית. כי יש צד שני למטבע זה והוא כולו שלילה. אין הברזל יכול להיות קדש. אין הוא יכול להיות חזון. בו אי אפשר לעבוד את ה'. ומשום כך אין בונים בו מזבח שנועד לעבודת ה'. בתור דבר חיוני אין הברזל נאסר לשמוש, אבל הוא נפסל מלהיות אדיאל. "ומה אני מקיים ומקבות והגיון כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו - בבית אינו נשמע אבל בחוץ נשמע" (מכילתא יתרו).

"ולא תעלה במעלה על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו" (שם כ, כג). גם למטרה עליונה אין להגיע באמצעים פסולים. אין המטרה מקדשת את האמצעים. בהליכה בלתי מוסרית אין לגשת לעבודת ה'. אין המזבח מכפר על גלוי ערוה שיש בדרך אליו. אדרבה, הליכה זאת מבטלת את ערכו של המזבח. יש לגשת אל המזבח בדרך כשרה ומוסרית. אחרת נפסל המזבח ומאבד את ערכו המקודש. מי שמגלה את ערותו לפני שמגיע אל המזבח, חזקה עליו שאף פעם לא יגיע אליו. כי המזבח יחדל בעיניו מלהיות קדש. אחרי הליכה זו לא יהיה למזבח כל השפעה עליו. שכרה של המטרה יוצא אף בהפסדה של ההליכה הבלתי מוסרית אליה.

כשם שאין מטרה יכולה להיות דבר שיש בו צד של שלילה, כך אין היא יכולה להיות דבר שהשגתו אפשרית רק בדרכים של שלילה. מטרה מוכרחה להיות כל כולה חיוב. גם מצד עצמה וגם מצד השגתה. אם אין היא כזאת, פסולה היא מעיקרה ואינה ראויה לשמה.

דעת חיים ומוסר

י' א' 34 פ"ר (P.S.)

34

ולכאור' מה שייך לבזות אבנים, שאם אין הם מרגישים בבזיון לכאור' אין בזיון. ומוכח מכאן שענין הבזיון מתחיל אצל האדם, שאינו מעריך את הדבר, וע"כ בא לידי כך שמבזה. וא"כ אף אצל אבנים שאין בהם דעת, עדיין שייך הבזיון, ע"י שהאדם אינו מכיר במעלתם. ונוח לו לבזותם. ויוצא לנו מכל זה יסוד נפלא, הוא הכרת המעלה. שעל האדם להעריך ולהחשיב כל דבר בעולמו, הן באנשים והן בחפצים, ובכל הבריאה, ודברים שבאו להיטיב עמו ולהועיל לו.

והנה אמרו חז"ל (ב"ק ל). אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין, רבא אמר מילי דאבות ואמר' לה מילי דברכות עי"ש. ולכאור' מה שייכות מידת חסידות אצל מילי דברכות. אלא שלברך באמת שייך רק ע"י שמכיר מעלת הדבר וזה מביאו לברך. ומידת חסידות היא ללכת מעבר לדין ומעבר לחיוב, למעלה בקודש, ולדרת לעמקות הדברים ולמצוא ברכה בכל דבר. וזה שייכות החסידות אצל הברכות.

וכן ראינו בדברי חז"ל (ברכות ס"ב) ויקם דוד ויכרות את כנף המעיל אשר

לשואל בלט, אמר ר' יוסי בר' חנינא כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם, שנאמר והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו, עי"ש. הרי לנו שהבזיון מתחיל אצל האדם, כזה שאינו מייקר ומחשיב את הדברים.

להשריש זהירות בכבוד הזולת, לפני בא הנסיון

(שם)

הגה"צ רבי זיידל אפשטיין זצ"ל משגיח ישיבת תורה אור נדרש גם הוא לבאר, מה מקום יש לנהוג בכבוד באבנים שאין להם שום הרגשה וממילא מה שייך אצלם צער ובזיון?

וביאר בדרך מקורית. בפשטות, רגילים ללמוד שדברי רש"י כאן מחולקים לשתיים. פתח בהסבר הבזיון שבהרחבת הפסיעות על המזבח מחמת שמירה על כבודן של האבנים ומכאן ואילך החל את הלימוד המוסרי שעלינו ללמוד מכך לבני אדם.

אולם, יתכן שהכל המשך אחד, חז"ל תיקנו שהעולה על המזבח ישמור ויזהר בכבוד האבנים, כדי שהאדם ישנן לעצמו בקל וחומר, שאם הוא נזהר בכבוד האבנים, כל שכן שעליו להשמר מעלבון חברו וממילא החינוך לזהירות בכבוד החבר הוא כבר עכשיו, כדי לחנך את עצמו שלא יגיע לפגיעה בכבוד החבר.

למה דווקא כאן המקום לחנך ולהזהיר את הכהנים משמירה על כבוד הזולת, יתכן להוסיף על דברי המשגיח זצ"ל, שהמזבח מהווה נסיון לכהנים ממתכבד בקלון חברו, שכן אנשים מביאים חטאות ואשמות ויש מקום שתתגב לבן המקריב, הרגשה שהנה הוא מסייע לפלוני להטהר מחטאיו, לכן הקדימה התורה והשרישה אזהרה זו לצמצם הפסיעות, כדי לשמור על כבוד הזולת.

הערות - שמות עמ' קי"ז

אדם התמלא על חבירו חמת ועם. לא שלט ביצרו - והרגו. הוא רצה את גופו. המלכין פני חבירו ברבים - רצח את כבודו. והרי עולם הבא הוא עולם הנשמות. עולם שכולו נשמה. עולם של אצילות, של אצילות, אדם, המסוגל להלכין פני חברו ברבים - יש בו גסות! כדי להיות בן עולם הבא מוכרח האדם להיות במדרגה, שהנשמה פועמת בקרבו, ונותנת לו אצילות. אם הנשמה מאירה בקרבו, כאן בעוה"ז, יש לו שייכות לעולם הנשמות, לאותו עולם של אצילות, אדם, המסוגל לרצוח את כבודו של חבירו, ע"י שמלכין פניו ברבים - זה מגלה שפכה מתוכו כל ניצוץ של נכבדות. יש בו גסות! אם יש בו גסות - זהו גילוי ברור שאין לו שייכות לעולם הבא, שהוא עולם של אצילות! חז"ל מתבטאים "המלכין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב". "אין לו" - אין הכוונה עונש אלא גילוי המציאות. אחד שהלכין פני חבירו ברבים, זהו גילוי, שאין לו חלק באותו עולם, שכולו נכבדות.

אין זוכה אדם לאותה מעלה פנימית של "כבוד", שמכוחה יוכל להקריב לאחרים? המשנה אומרת בתחילת פ"ד דאבות: "איהו חכם? הלומד מכל אדם וכו', איהו גבור? הכובש את יצרו וכו', איהו עשיר? השמה בחלקו, איהו מכובד? המכבד את חבריו". מהי הנקודה המשותפת, בכל אותם דברים הנזכרים במשנה - חכמה, גבורה, עושר וכבוד?

המשנה מגלה לנו דבר נפלא: מעלות אינן מחוץ לאדם אלא באדם עצמו! כדי שאדם יקרא חכם, אין זה תלוי בידיעות שקנה מבחוץ, אלא אם הוא כלי לקבל חכמה! אם יש בו השתוקקות כה עצומה לקבל חכמה עד שהוא רוצה ללמוד מכל אדם - הוא נקרא חכם. גבור אינו אדם. שמתגבר בכוחו על אחרים. מי שמתגבר בכוחו על אחר, אין זו מעלה עצמית, בו, אלא שהמנוצח חלש ממנו. יש אנשים חזקים מהמנוצח. ישנם בעלי חיים חזקים ממנו. זו גבורה יחסית, אך אין זו גבורה בעצם. מחמת נצחוננו על הזולת אינו ראוי להקרא גבור. גבור הוא אך ורק הכובש את יצרו. זו מלחמה שתלוי באדם עצמו ואין אדם בעולם, המסוגל לנצח

42 Step by Step - 'Shame' R. Pelcovitz

Here then is the fundamental difference of two viewpoints and two diverse philosophies of life. Shall man be guided by that which is right, ethical, and moral or by that which is proper, aesthetic, and acceptable? Shall we be more concerned with appearance or sincerity, with show or with basic honesty? The philosophy of Judaism is best summarized as follows:

רבי אומר: איזו היא דרך ישרה שיבחר לו האדם, כל שהיא תפארת לעשֶׂה ותפארת לו מן האדם

Rebbi said: Which is the right course that a man should choose for himself? That which is an honor to him who does it, and which also brings him honor for mankind (Pirkei Avos 2:1).

*You will note that Rebbi gives priority to the honor that evolves from man's deeds and actions as it reflects upon himself. Though no one may be aware of that deed, it is far more important that a man

be true to himself and sincere in his every action. We do not belittle the importance of conducting our lives so that it may bring honor and esteem from others. What we must understand, however, is that external honor is secondary to the effects of our behavior upon ourselves.

As we observe and reflect upon the standards of Jewish life today we come to the realization that far too often we model and pattern our lives in the spirit of Yafes rather than that of Shem. We are far more concerned with the effect that our actions will have upon others than the effect it will have upon our own character and personality. We do so many things for the sake of appearance and show even when we perform deeds which can be characterized as mitzvos. Whether it be in the field of giving tzedakah or supporting a wide number of causes, we far too often formulate and effectuate our activities in these areas with an eye to public opinion and the accolade of the populace. We concentrate on form rather than on content; veneer and facade are seemingly more important than substance.

מעלת הנכבדות מחייבת את האדם בהנהגה שונה מאדם שאינו נכבד, ולפי"ז יאמר לפרש שהאיסור של "ולא תעלה במעלות על מזבחי" (שמות כ כג), אינו רק צד המקום, שהוא מקום נכבד וחייבים להתנהג שם באופן מכובד יותר, אלא הוא מצד האדם, שכיון שנתקרב למזבח נעשה נכבד יותר, ואינו בדין שאדם נכבד סע בצורה שאינה מכובדת.

וכן מה שאמר הכתוב אשר לא תגלה ערותך עלי, נכלל בזה ג"כ על ענין כבוד חבירו, ושלא לנהוג בו מנהג בזיון, והוא לפי מה שאמר חז"ל (אבות פ"ד) איהו מכובד המכבד את חבריו שנאמר כי מכבדי אכבד ובזוי יקלו, והיינו משום שהאדם הוא בצלם אלקים ובדמות יצרו וכבוד הבריות הוא כבוד אלקים, ואמר (קידושין ע"א) כל הפוסל פסול, ובכח פוסל, והוא אשר לא תגלה ערותך עלי, היינו שאם תנהג באדם מנהג בזיון או יתגלה קלון שלך, וכשם שרמזה התורה בלשון על, "מזבחי" גם על האדם וכו', כך גם נכלל בזה שאמר אשר לא תגלה ערותך, לומר שאם תנהג בו מנהג בזיון יתגלה קלונך וחסרונך.